

KLÂSİK ŞİİR ÖRNEKLERİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİNDE KULLANILMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

A STUDY ON THE USE OF CLASSICAL POETRY IN TEACHING TURKISH

Nilgün AÇIK ÖNKAS*

ÖZET: Şiir incelemelerinde Klâsik yöntemle yapılan şiir incelemelerinde, günümüz Türkçesine çevirme, yorumlama çalışmaları yapılır. Oysa klâsik yöntemle bu şiirlerin incelenmesi, onların lirik özelliğini ortaya çıkaramamaktadır. Klâsik şiirlerin, ses özelliklerinin anlamın oluşmasına ve duyguya etkisi, yeniden yapılandırma anlayışı çerçevesinde, fonetik-semantik inceleme ile ortaya çıkarılarak bu şiirlerin lirik özelliği araştırılmalıdır.

Bu çalışmada, iki klâsik şiir örneği, eğitimde yeniden yapılandırma yaklaşımına uygun olarak fonetik-semantik ilişkili şiir inceleme yöntemiyle nicel bakımdan incelenmiştir. Diğer incelenen klâsik şiir örneklerinin ise sadece genel ortalama puanları verilmiştir. Fonetik bakımından incelemede kelime puanlama tablosuna göre sözcüklerde bulunan seslerin özelliği ve puan değerleri araştırılmıştır. Semantik açıdan incelemede sözcüklerin aldığı puanların anlamla ilişkisi yorumlanmaya çalışılmıştır.

Burada incelenen şiir örnekleri ve bulgular ve yorum bölümünde tavsiye edilen puan değerleri tespit edilen diğer klâsik şiir örneklerinin duygu yönünden güçlü şiirler olduğu, bu yönüyle İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer almalarının faydalı olacağı düşünülmektedir. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında klâsik şiir örneklerinin sayıca yetersiz olması bir eksikliklerdir. Bu yüzden Türkçe eğitiminde, klâsik şiirlerden yeterince yararlanılamamaktadır. Klâsik şiir örneklerinin estetik ve kültür değerlerinin öğrencilere, kazandırılmasında önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Türkçe eğitimi, klasik şiir, fonetik, semantik, lirizm, Türkçe ders kitapları

ABSTRACT: In the analyses of poetries, classical methods, translating into modern Turkish, and interpretation are used. However, analysis of the poems through classical methods can not reveal their lyrical features. The lyrical features of these poems should be analyzed within the framework of constructivist approach by looking at the effects of sound characteristics on the creation of meaning and feeling and phonetics-semantics relationships.

In the present study, samples of classical poetry were quantitatively analyzed within the context of constructivist approach in education in terms of their phonetics-semantics relationships. In the phonetic analysis, based on the word-scoring table, features of the phonemes found in the words and the scores they get were evaluated. In the semantic analysis, the relationships between the scores obtained by the words and the meaning they convey were interpreted.

The samples of the classical poetry which were investigated were found to be emotionally strong poems, hence, it is believed that it will be beneficial to include them in elementary school Turkish textbooks. It is a shortcoming for the Turkish language textbooks not to include the samples of Turkish poetry. Therefore, it is not possible to make use of Classical poems in Turkish language education. The samples of classical poetry have the potential of improving students' vocabulary repertoire and emotional expression skills.

Key Words: Turkish language teaching, classical poetry, phonetics, semantics, lyricism, Turkish language textbooks

1.GİRİŞ

Klâsikler, üzerinden yüzyıllar geçmesine rağmen, değerini yitirmeyen, hemen her çağda yaşayan insanlara hitap eden, örnek olarak görülen ve gösterilen edebî eserlerdir. Bütün dünya edebiyatlarında, klâsiklere önem gösterilir. Haldun Taner, “Klasikler bir kültür, bir gusto, bir seviye ölçütüdür.” der. Türk ve dünya klâsikleri kültür ve estetik bakımdan öğrencileri geliştirebilecek ürünlerdir.

Türk klâsikleri, 13.yüzyıldan günümüze kadar, uzun bir süre, Türk toplumunun duygu ve düşüncelerine tercüman olmuştur. Klâsikler edebî metin özelliği ile öğrencilerin gelişimine katkıda bulunabilirler. Öğrencilerin dil becerilerini, estetik ve kültür değerlerini geliştirmek için seçilen metinlerin, çocuğun gelişim çağına, ilgi ve zevklerine uygun olması, Türk edebiyatının örneklerini tanıtmaya, diğer bilgi alanlarının, fen, sosyal alanları gibi, konularına uygunluğu önemlidir (Erkul, 2004).

Öğrencilerin yüzyıllar boyu hayatın içinde olan klâsik ürünlerle karşılaştırılması, şüphesiz onları zenginleştirilecektir. Edebî yönü güçlü olan klâsikler, hayal gücü, söz dağarcığı, estetik değeri ve lirik özelliği gibi yönleri bakımından öğrencilerin gelişiminde etkili olabilir. Pala, “sevmek öğrenmekle başlar”

* Doç. Dr. Muğla Üniversitesi, Türkçe Eğitimi A.B.D. anilgun@mu.edu.tr

der (Pala, 1992: 7). Dolayısıyla bu klâsik özellikli metinlerle öğrencilerin tanıştırılması bu anlamda önemlidir. Klâsiklerin öğrencilerin kültür düzeylerini arttırabileceği ve estetik beğenilerini geliştirebileceği dikkate alınmalıdır.

Ders kitaplarındaki metinlerin, kültürü tanıtmayı beklenir ve bu, eğitimin vazgeçilmez parçasıdır. Bu bakımdan metinler sadece günümüzde yaşayan şâir ve yazarlardan seçilmemelidir (Özbay, 2002: 112-120). Klâsikler ve yazarları etkili yöntemlerle öğrencilere tanıtılmalıdır. Öğrenciler, bu kültür eserlerinden yararlanarak duygu dünyalarını geliştirip estetik, kültür değerlerini kavrayabilirler (Çiftçi, 2003: 72).

Özellikle şiir örneklerinin, lirik özelliğinin, eğitimde öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırdığı fark edilmiştir (Yılar, 2005: 63-64; Elçin, 1986). Bu farkındalık sonrasında batıda ve ülkemizde yapılan fonetik-semantik ilişkili çalışmalar (Flakowski, 1993; Coşkun, 2008; Açık Önkaş, 2009; Türkmen, 2010; Çer, 2010) gözetilerek, klâsik şiir örneklerinin bu yönde incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür. İlköğretimde okutulan ders kitapları tarandığında klâsik şiir örneklerinin yeterince bulunmadığı tespit edilmiştir (Erol, Altan, Arhan, Başar ve Gülbahar ve diğerleri, 2007; Altıntaş ve Bursalıoğlu, 2006; Kapulu, Dedeoğlu, Kaplan ve Karaca, 2007; Kurt, Altay ve Kara, 2008; Yangın, Çelepoğlu ve Türkyılmaz, 2007; Alacalı, 2012; Bıyıklı ve Öztaş, 2012; Şahin, 2011; Kaplan ve Yıldırım, 2012).

İncelenen Türkçe ders kitapları şiir bölümleri bakımından, öğrencilerin duygu ve estetik bakımından gelişmelerine katkıda bulunmaktan yoksundur. Türkçe ders kitaplarına bakıldığı zaman Ada Yayınlarına ait 5.sınıf kitabında 6, Doku Yayıncılık'a ait 6.sınıf kitabında 1, Koza Yayınlarına ait 6. Sınıf kitabında 4, Pasifik Yayınlarına ait 7. sınıf kitabında 5, Gizem Yayınlarına ait 7.sınıf kitabında 4, Pasifik Yayınlarına ait 8. sınıf kitabında 5, Tav Yayınlarına ait 8.sınıf kitabında ise 2 şiir karşımıza çıkmaktadır. Şiir sayısının az olması öğrencilerin ifade ve duygu özgürlüğünü, hayal dünyasını, sanat zevkini kısıtlamakta ve onları belli kalıplar içerisinde düşünmeye alıştırmaktadır. Öğrenciler için yazılmış ders kitaplarında şiir sayısının yanı sıra şiirlerin doğru seçimi de önemli bir konudur. Şiirlerin, çocuğun gelişim özelliklerine uygunluğu, Türk edebiyatının örneklerini tanıtılabilir durumuna katkısı, özellikle dikkat edilmesi gereken özelliklerdir.

Örneğin; Pasifik Yayınlarına ait 7.sınıf kitabında Atatürk temasında Cahit Külebi'ye ait "Atatürk Kurtuluş Savaşında" şiiri, doğa ve evren temasında Korhan Koçak'a ait "Renkler" şiiri, yine aynı temada serbest okuma metni olarak yer alan Mehmet Emin Yurdakul'un "Sakin Kesme" şiiri, duygular ve hayaller temasında C. K. Solak'a ait "Çocukluk" şiiri, Ceyhan Atıf Kansu'ya ait serbest okuma metni olan "Çocukluk Aşk" isimli şiir, milli kültür temasında Muharrem Kubat'ın "Türkiyeme Sesleniş" şiiri vardır. Koza Yayınlarına ait 6.sınıf kitabında ise sevgi temasında Adil Turan' ait "Türkiye" şiiri, aynı temada serbest okuma metni olarak konulan İlhan Geçer'e ait "Yeşilçam" şiiri, Atatürk temasında Özbek İncebayraktar'ın "Bir Mustafa Kemal Vardı" şiiri, Doğa ve Evren temasında Cahit Külebi'ye ait "Zerdali Ağacı" şiiri, Y. K. Göğçeli'nin serbest okuma metni olarak konulan "Çukurova" şiiri, Okuma Kültürü temasında Halim Yağcıoğlu'nun "Kitaplarımın Cumhuriyetinde" şiiri bulunmaktadır. Bu kitapta ana metin olarak konulan 4 şiiri, öğretmenin, öğrencilere 2 dönem okutacağı göz önünde bulundurulursa, öğretmen, birinci dönemde 2 şiir, ikinci dönemde 2 şiir olarak mı işleyecektir? Örnekte belirtildiği üzere, ders kitapları Türk edebiyatında yeri olan klâsiklerin, öğrencilere tanıtılması bakımından incelendiğinde, bu amaca hizmet eden şiir niteliği ve şiir sayısının az olduğu dikkat çekmektedir.

Türkçe ders kitaplarında bulunan bu şiirlerin, klâsik yöntemle incelenmesinde şiirin önce dış ve iç özellikleri belirlenmektedir. Dış özelliklerin incelenmesinde şiirin nazım birimi ve ölçüsünün belirlenmesi, kafiye ve rediflerinin bulunması, kafiye şemasının gösterilmesi; iç özelliklerin incelenmesinde bilinmeyen kelimelerin anlamlarının verilmesi, bölümler halinde şiirin açıklanması, aşamalarından geçilmektedir. Bu yöntem öğrenciyi etkin kılmamakta, öğretmen sırası ile bunları anlatım yöntemi ve yer yer soru tekniği ile öğrencilere kavratmaya çalışmaktadır.

Klâsik Türk şiiri örneklerinin fonetik-semantik ilişkisi

Öğrencilerin hayal dünyalarının gelişmesi için kültür ve estetik yönlerinin gelişmesi önemlidir. Sesler düşünceyi ifade etmeye yarayan anlam birimlerini oluşturur. Dil, sesleri çıkış ve boğumlanma biçimlerinin oluşturduğu ölçütlere göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırma seslerin özelliklerini belirler.

Fonetik, seslerin özelliklerini ve puan değerlerini incelerken; semantik, ifade eden ve ifade edilen arasındaki ilişkiyi inceler.

Ülkemizde, fonetik-semantik alanında yapılan araştırmalar yok denecek kadar azdır. Araştırmalar, daha çok semantik alanda yoğunlaşmış olup, anlamın oluşmasında sesin önemi göz ardı edilmiştir. Coşkun, kelimelerin yansıttıkları anlamla, bu kelimeleri oluşturan seslerin puan değerlerinin örtüştüğünü söyler ve iyi / kötü kelimelerini kelime puanlama tablosuna göre aldıkları puan değerleri bakımından inceler. İncelemesinde, iyi kelimesinin 100 puan aldığını, kötü kelimesinin 55 puan aldığını belirtir. Coşkun (2008: 261), kötü kelimesinin, iyi kelimesinin yarısı kadar puan aldığına dikkat çekerek, kavram adları ile o adların sesleri arasındaki doğru orantıyı gösterir.

Duygu, düşünce ve hayallerin etkili ifade edilmiş şekli şiirlerde karşımıza çıkar. Özellikle klâsik şiir ürünlerinde duygu, düşünce ve hayallerin ifadesi zengin bir söz varlığı kullanılarak, olgunlaşmış hâlde görülür. Bu lirik özellikli edebî nitelikli, klâsik şiirlerle öğrencilerin karşılaştırılması, onların tabiatı algılayış tarzlarını geliştirecek, hayal dünyalarının ve estetik anlayışlarının gelişmesine katkıda bulunacaktır. Coşkulu, duygulu, güçlü anlatım diye tanımlanan lirizm, klâsiklerin hepsinde görülen ortak özelliktir. Bu sebeple eğitimde klâsik şiirlerin lirik yönünden faydalanılmasının, öğrencilerin duygu, estetik ve kültür yönünü geliştireceği düşünülmektedir.

Fonetik incelemelerde şiirlerin 100'e yaklaşan puan değerleri almaları, onların lirik şiirler olduğunu gösterir (Coşkun, 2008: 267). Coşkun'un kelime değerlendirme tablosuna (2008: 260) göre Türkçe ders kitaplarında yer alan şiirlerde yapılan fonetik incelemelerde (Açık Önkaş, Çulha, Şiveroğlu, 2011), koza yayınlarına ait 6. Sınıf Türkçe ders kitabında en düşük puan değerine sahip şiir 66,91, en yüksek puan değerine sahip şiirin ise 72,55 olarak tespit edilmiştir. Kitapta yer alan 6 şiirden sadece iki tanesi 70 puan üzerinde, diğerleri ise 60 puan üzerindedir. Pasifik Yayınlarına ait 7. Sınıf ders kitabında en düşük puan değerine sahip şiir 65,66, en yüksek puan değerine sahip şiir ise 72,11 olarak tespit edilmiştir. Pasifik Yayınlarına ait 8. Sınıf kitabında bulunan şiirlerin ise 6 ve 7. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerden daha düşük puanlar aldıkları görülmüştür. Bu kitapta 70 ve üzeri puan alan şiir bulunmamaktadır. Şiirler 63,84 ile 68,25 genel ortalama puan arasındadır.

2. YÖNTEM

Fonetik-semantik ilişkili şiir inceleme yöntemi ile öğrenciler şiirde yer alan kelimelerin puan değeri ile anlam ilişkisini yeniden yapılandırma anlayışı çerçevesinde zihninde yapılandırabilmekte, lirik yönü kuvvetli şiirlerde bu ilişkinin puan değerlerine yansımaları ile anlam çerçevesini rahatça kavrayabilmektedirler.

Şiiri oluşturan, içindeki kelime ve kelime birliklerinin duygu ve düşünce anlamlarıyla, bu birliklerin sesleri ve ezgisidir. Bu bakımdan dil ve edebiyatın her alanında fonetik semantik ilişkili bir yaklaşım sergilenmelidir diyen Coşkun (2008: 269)'un bahsettiği, fonetik-semantik ilişkiye dikkat çekilmesi, şiirlerdeki kelime seçimlerindeki isabetli tercihi göstereceği gibi, bu doğrultuda şiirlerin etkisi ve akıcılığı dolayısıyla lirizmini de gösterecektir. Bu etkililik ve akıcılıkta ses özellikleri önem taşır. Şiirlerde geçen kelimeler, içlerinde bulunan seslere göre belirli puanlar alırlar. Aşağıda fonetik-semantik inceleme çalışmasında kullanılan, seslerin özellikleri ve puan değerlerini gösteren tablo (Coşkun, 2008: 260) verilmiştir.

Kelime değerlendirme tablosu

Kelimedeki Ünsüz Sayısı										
Ünsüz çeşidi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Akıcı nlymr	100	50	33.3	25	20	16.7	14.3	12.5	11.1	10
V akıcı	90	45	30	22.5	18	15	12.9	11.3	10	9
Tonlu sızıcı jz	70	35	23.3	17.5	14	11.7	10	8.8	7.8	7
Tonlu patlayıcı bcdg	60	30	20	15	12	10	8.6	7.5	6.7	6
Tonsuz sızıcı fhşş	15	7.5	5	3.8	3	2.5	2.1	1.9	1.7	1.5
Tonsuz patlayıcı pçtk	10	5	3.3	2.5	2	1.7	1.4	1.3	1.1	1

Bütün ünlülerin akıcı olması sebebiyle, şiir üzerinde yapılan fonetik incelemelerde sadece ünsüzler değerlendirilmektedir. Âşık Veysel'in Mektup isimli şiirinin ve Hoca Dehhani'nin gazelinin, fonetik açıdan incelenmesinde; sözcüklerdeki ünsüzler tespit edilmiş, tespit edilen ünsüzlerin özellikleri belirlenmiştir. Sözcükte bulunan ünsüz sayısına ve ünsüzün özelliğine göre, her sese kelime puanlama tablosuna göre puan verilmiştir. Böylece sözcükteki ünsüzlerin puan ortalaması bulunarak sözcüğün puanı belirlenmiş ve daha sonra dizelerdeki sözcüklerin puan ortalamaları alınarak puan değeri hesaplanmıştır. Dize puanlarının ortalamaları alınarak dörtlüklerin/ beyitlerin, puan değerleri bulunmuş, sonra dörtlüklerin/beyitlerin ortalaması alınarak şiirin genel ortalama puanı bulunmuştur.

3. BULGULAR VE YORUM

3.1.1. Aşık Veysel'in Koşmasının Birinci Dörtlüğü:

Yeni mektup aldım gül yüzlü yardan
Gözletme yolları gel deyi yazmış
Sivr'alan Köyü'nden bizim diyardan
Dağlar mor menevşe gül deyi yazmış

Y	n	m	k	t	p	l	d	m	g	l	y	z	l	y	r	d	n
50	50	25	2.5	2.5	2.5	33.3	20	33.3	30	50	33.3	23.3	33.3	25	25	15	2.5
100		32.5				86.6		80			89.9			90			479/6=79.83
G	z	l	t	m	y	l	l	r	g	l	d	y	y	z	m	ş	
12	14	20	2	20	25	25	25	25	30	50	30	50	25	17.5	2.5	3.8	
		68				100		80		80			71.3				399.3/5=79.86
S	v	r	l	n	k	y	n	d	n	b	z	m	d	y	r	d	n
3	18	20	20	20	2	20	20	12	20	20	23.3	33.3	12	20	20	12	20
		81				74					76.6			84			315.6/4=78.9
D	ğ	l	r	m	r	m	n	v	ş	g	l	d	y	y	z	m	ş
15	25	25	25	50	50	25	25	22.5	3.8	30	50	30	50	25	17.5	25	3.8
		90		100				76.3		80		80		71.3			497.6/6=82.93
Dörtlüğün Ortalama Puanı: 321.52/4=80.38																	

Dörtlükte âşiğe sevgiliden taze haber gelmesini belirten “yeni” kelimesi 100 puan almıştır. “Gül yüzlü yar” ifadesindeki kelimelerin hepsi 100’e yakın puanlar almışlardır. Üçüncü mısradaki yer alan kelimeler, 74 puan ve üzeri puan değerlerindedirler. Dördüncü mısradaki tabiata ait unsurların hepsi, yüksek puan almışlardır. İkinci ve dördüncü dörtlükte, diğer dörtlüklerin son dizesinde tekrar eden “deyi yazmış” ifadesinin puan değerlerinin yüksek olması, demek ve yazmak fiilinin olumlu anlamları ile örtüşmektedir.

3.1.2. Aşık Veysel'in Koşmasının İkinci Dörtlüğü:

Beserek'te lale sümbül yürüdü
Güldede'yi çayır çimen bürüdü
Karataş'ta kar kalmadı eridi
Akar gözüm yaşı sel deyi yazmış

B	s	r	k	t	l	l	s	m	b	l	y	r	d				
12	3	20	2	2	50	50	3.8	25	15	25	33.3	33.3	20				
		39				100		78.8			86.6						304.4/4=76.1
G	l	d	d	y	ç	y	r	ç	m	n	b	r	d				
12	20	12	12	20	3.3	33.3	33.3	3.3	33.3	33.3	20	33.3	20				
		76				69.9		69.9			73.3						289.1/4=72.27
K	r	t	ş	t	k	r	k	l	m	d	r	d					
2	20	2	3	2	5	50	2.5	25	25	15	50	30					
		29				55		67.5			80						231.5/4=57.87
K	r	g	z	m	y	ş	s	l	d	y	y	z	m	ş			
5	50	20	23.3	33.3	50	7.5	7.5	50	30	50	25	17.5	25	3.8			
		55		76.6		57.5		57.5		80		71.3					397.9/6=66.31
Dörtlüğün Ortalama Puanı: 272.55/4=68.13																	

Çiçek isimleri, çiçeklerin yürümesi yani her yeri bezemesi anlamı ile baharın gelişini haber veren olumlu bir ifadedir. Birinci mısırda yer adı dışında diğer kelimelerin bu anlamda ses değeri ile anlamı örtüşmektedir. Karın erimesi havaların ısınması anlamına geldiğinden “eridi” kelimesi, diğerlerinden daha fazla puan almıştır. “Yaş” ve “sel” eşit puan almışlardır. “Gözüm” kelimesi insanoğlunun önemli bir organı olması doğrultusunda 76.6 puan değerindedir.

3.1.3. Aşık Veysel’in Koşmasının Üçüncü Dörtlüğü:

Eylenme gurbette yayla zamanı
Mevla’yı seversen ağlatma beni
Benek benek mektuptadır nişanı
Gözyaşım mektupta pul deyi yazmış

Y	l	n	m	g	r	b	t	t	y	y	l	z	m	n			
25	25	25	25	12	20	1	2	2	33.3	33.3	33.3	23.3	33.3	33.3			
100				48				99.9				89.9		337.8/4=84.45			
M	v	l	y	s	v	r	s	n	ğ	l	t	m	b	n			
25	22.5	25	25	3	18	20	3	20	25	25	2.5	25	30	50			
97.5				64				77.5				80		319/4=79.75			
B	n	k	b	n	k	m	k	t	p	t	d	r	n	ş	n		
20	33.3	3.3	20	33.3	3.3	14.3	1.4	1.4	1.4	1.4	8.6	14.3	33.3	5	33.3		
56.6				56.6				42.8				71.6		227.6/4=56.9			
G	z	y	ş	m	m	k	t	p	t	p	l	d	y	y	z	m	ş
12	14	20	3	20	20	2	2	2	2	5	50	30	50	25	17.5	25	3.8
69				28				55				80		71.3		303.3/5=60.66	
Dörtlüğün Ortalama Puanı: 281.76/4=70.44																	

“Gurbet” kelimesi kişide tedirginlik yaratması anlamı ile ses değeri bakımından diğerlerinden daha az puan almıştır. “Eylenme” fiili, oyalanma, bir an önce gurbetten gel, anlamı ile yine olumlu düşünmeyi yansıtmaktadır ve kelimenin puan değeri bu anlamla örtüşmektedir. “Yayla zamanı” bizim kültürümüzde sevilen bir zaman dilimidir. Bu bakımdan kelimelerin aldığı puan değerleri anlam ile paraleldir. “Mevla’yı seversen ağlatma beni” ifadesi de koşullu olumlu düşünce içerdiğinden, kelimelerin puanlarının ses değerleri anlamı ile doğru orantılıdır. “Benek benek nişan”, âşığın gözyaşığıdır. Âşığın gözyaşı da sevgi ifadesi olduğundan kıymetlidir, bu ifadelerin ses değerleri ile anlamları örtüşmektedir.

3.1.4. Aşık Veysel’in Koşmasının Dördüncü Dörtlüğü:

Kokuyor burnuma Sivr’alan Köyü
Serindir dağları soğuktur suyu
Yar mendil göndermiş yadigâr deyi
Gözünün yaşını sil deyi yazmış

K	k	y	r	b	r	n	m	S	v	r	l	n	k	y			
2.5	2.5	25	25	15	25	25	25	3	18	20	20	20	5	50			
55				90				81				55		281/4=70.25			
S	r	n	d	r	d	ğ	l	r	s	ğ	k	t	r	s	y		
3	20	20	12	20	15	25	25	25	3	20	2	2	20	7.5	50		
75				90				47				57.5					
Y	r	m	n	d	l	g	n	d	r	m	ş	y	d	g	r	d	y
50	50	25	25	15	25	10	16.7	10	16.7	16.7	2.5	25	15	15	25	30	50
100				90				72.6				80		80		422.6/5=84.52	
G	z	n	n	y	ş	n	s	l	d	y	y	z	m	ş			
15	17.5	25	25	33.3	5	33.3	7.5	50	30	50	25	17.5	25	3.8			
82.5				71.6				57.5				80		71.3		362.9/5=72.58	
Dörtlüğün Ortalama Puanı: 294.72/4=73.68																	

İnsana ait önemli bir uzuv olan burunun aldığı puan değeri bu öneme paralel şekilde yüksektir. “Serin” kelimesi “soğuk” kelimesinden daha fazla puan değerindedir. Serinlik insan için her zaman ferahlık ifade eder fakat soğuk ürkütücüdür. “Yar” kelimesi 100 puan almıştır. Âşığın gözünde sevgili çok kıymetlidir. “Mendil”, Türk kültür tarihinin başlangıcından bugüne kadar varlığını sürdürmüş bir maddi kültür öğesidir. Eskiden birbirini seven kişiler arasında adeta bir mendil dili oluşmuştur. Âşıklar uzaktan duygu, düşünce ve isteklerini mendil aracılığı ile birbirlerine bildirmişlerdir. Bu manada mendil kelimesinin 90 puanlık ses değeri, kültür değeri ile örtüşmektedir. “Yadigar”, anı olsun diye mendilin gönderilmesi ifadelerini yansıtan kelimelerin de puanları anlam ile paraleldir. Dördüncü mısradan yine sevgili için akıtılan gözyaşı, kıymeti paralelinde ses değeri almıştır.

3.1.5. Aşık Veysel’in Koşmasının Beşinci Dörtlüğü:

Veysel bu gurbetlik kar etti cana
Karıştır göçünü ulu kervana
Gün geçirip fırsat verme zamana
Sakın uzamasın yol deyi yazmış

V	y	s	l	b	g	r	b	t	l	k	k	r	t	t	c	n
22.5	25	3.8	25	60	10	16.7	10	1.7	16.7	1.7	5	50	5	5	30	50
76.3				60	56.8				55	10	80	338.1/6=56.35				
K	r	ş	t	r	g	ç	n	l	k	r	v	n				
2	20	3	2	20	20	3.3	33.3	100	2.5	25	22.5	25				
47		56.6			100		75			278.6/4=69.65						
G	n	g	ç	r	p	f	r	s	t	v	r	m	z	m	n	
30	50	15	2.5	25	2.5	3.8	25	3.8	2.5	30	33.3	33.3	23.3	33.3	33.3	
80		45			35.1			96.6			89.9			346.6/5=69.32		
S	k	n	z	m	s	n	y	l	d	y	y	z	m	ş		
5	3.3	33.3	17.5	25	3.8	25	50	50	30	50	25	17.5	25	3.8		
41.6		71.3			100		80		71.3			364.2/5=72.84				
Dörtlüğün Ortalama Puanı: 268.16/4=67.04																
Şiirin Genel Ortalama Puanı: 359.67/5=71.93																

Birinci mısradan “can” kelimesi en yüksek ses değerindedir. Can, Türk kültüründe insanın manevi varlığına işaret etmesi bakımından önemlidir. “Ulu” kelimesi anlamına paralel olarak 100 puan almıştır. “Kervan”, Türk kültüründe konaklama yeri olarak kişilerin uğrak yeri olması bakımından son derece önemlidir. Uzun yolculuk sonrası insanların sığınma yerleridir, bu bakımdan anlamla ses değeri örtüşmektedir. “Gün” 80 puan, “geçirmek” 45 puan almıştır. “Fırsat verme zamana” ifadesinde, zamana fırsat verme, yol uzamasın anlamı ile olumlu düşünceyi yansıtmış, 96.6 puan almıştır. Zaman zaten her zaman kıymetlidir, bu kelimenin puan değerine de yansımıştır. Yolun uzaması sevgiliyi bekleyen âşık için zor bir durumdur. “Sakın uzamasın yol” ifadesinde, “uzamasın” fiili 71.3 puanla anlamıyla örtüşmüştür.

Görüldüğü gibi, şiirin ortalama puanı 71,93’dir. Genel ortalamanın 100’e doğru yaklaşması, fonetik-semantik incelemelerinde, olumlu duyguların ve lirizmin göstergesi olması bakımından son derece önemlidir (Coşkun, 2008: 267). Öğrenciler fonetik-semantik ilişkisini klâsik bir şiir örneği üzerinde somut hâlde gördüklerinde öğrenmeleri ilgili, istekli ve heyecanlı olmaktadır. Klâsik yöntemle ilgileri çabuk dağılan öğrencilerin, bu yöntemle ilgi, istek ve heyecanları devamlı olmaktadır.

3.1.6. Aşık Veysel'in Koşmasının Ünsüz Dağılımı

Aşık Veysel' in Şiiri	Akıcı ünsüz ortalaması	V akıcı ünsüzü	Tonlu sızıcı ünsüz ortalaması	Tonlu patlayıcı ünsüz ortalaması	Tonsuz sızıcı ünsüz ortalaması	Tonsuz patlayıcı ünsüz ortalaması	Dörtlüklerin ortalama puanı
1.dörtlük	% 59.15	% 2.81	% 7.04	% 18.30	% 4.22	% 8.45	80.38
2.dörtlük	% 46.42	% 0	% 3.57	% 21.42	% 10.71	% 17.85	68.13
3.dörtlük	% 50	% 3.12	% 4.68	% 12.5	% 7.81	% 21.87	70.44
4.dörtlük	% 59.37	% 1.56	% 3.12	% 15.62	% 12.5	% 7.81	73.68
5.dörtlük	% 44.26	% 4.91	% 4.91	% 13.11	% 11.47	% 21.31	67.04

Tabloya bakıldığında ünsüzlerin çeşitlerine göre dağılımının paralel olduğu göze çarpmaktadır. Akıcı seslerin oranı, birinci dörtlükte % 59.15, ikinci dörtlükte % 46.42, üçüncü dörtlükte % 50, dördüncü dörtlükte % 59.37, beşinci dörtlükte % 44.26'dır. Ünsüz oranlarında akıcıların fazla olması, şiir örneklerinin lirik özellikli olduğunun göstergesidir (Coşkun, 2008: 267). Akıcı oranının en fazla olduğu birinci ve dördüncü dörtlüğün, genel ortalamasının da diğer dörtlüklerden yüksek olduğu görülmektedir. Bu oranlar bize, şiirde akıcı seslerle oluşan lirizmi göstermektedir.

Tonlu sızıcı sesler sadece j ve z olduğundan, tonlu sızıcı oranı, bütün dörtlüklerde oldukça düşüktür. Akıcı seslerden sonra en fazla ortalamaya sahip olan ünsüz çeşidi tonlu patlayıcılarıdır. Birinci dörtlükteki tonlu patlayıcı oranı % 18.30, ikinci dörtlükte %21.42, üçüncü dörtlükte % 12.5, dördüncü dörtlükte % 15.62, beşinci dörtlükte % 13.11'dir. Patlayıcı seslerin tonlu patlayıcı özellikte olması, şiirin olumlu duygularını yansıtmakta, şiirin lirizmini artırmaktadır. Tonsuz sesler, aperiodyk seslerdir, bu sebeple dörtlüklerde tonsuz oranının düşük olması şiirin lirizmi açısından sağlıklıdır. Tonsuz patlayıcı seslerin oranı ise, birinci dörtlükte % 8.45, ikinci dörtlükte % 17.85, üçüncü dörtlükte % 21.87, dördüncü dörtlükte % 7.81, beşinci dörtlükte % 21.31'dir. Tonsuz oranının fazla olduğu ikinci ve beşinci dörtlüklerde, dörtlüklerin ortalama puanlarının da düştüğü görülmektedir. Tonsuz oranının diğer akıcı ve tonlu seslere oranla daha düşük değerlerde olması, şâirin coşkulu duygular içerisinde, tonlu sesleri fazla kullandığını, bunun da şiirin lirizmine katkı sağladığını söyleyebiliriz.

3.2.1.Hoca Dehhani'nin Şiirinin Birinci Beyti:

Aceb bu derdümün dermanı yok mu

Ya bu sabr itmegün oranı yok mu

C	b	b	d	r	d	m	n	d	r	m	n	y	k	m
30	30	60	12	20	12	20	20	15	25	25	25	33.3	3.3	33.3
60	60				84				90			69.9		
														364/5=72.8
y	b	s	b	r	t	m	g	n	r	n	y	k	m	
100	60	5	20	33.3	2.5	25	15	25	50	50	33.3	3.3	33.3	
100	60		58.3					67.5	100		69.9			455.8/6=75.96
Beytin Ortalama Puanı: 148.76/2=74.38														

Beyitte "derdümün" kelimesi 84, "dermanı" kelimesi 90 puan almıştır. "Yok mu" sorusunun cevabı bellidir, şair söyleyişi kuvvetlendirmek için cevabı belli olan soruları "yok mu" redifi ile dikkatlere sunmuştur. "Sabr" 58.3, "itmegün" 67.5 puan almışlardır. Etmek fiili olumlu anlamı ile aşığın aşk karşısında sabırlı olması gerektiğini bildirir ki, sözcüklerin puanları bu anlam bağlamında düşünülmelidir. Oran kelimesi bünyesinde iki akıcı bulundurduğundan 100 puan almıştır. Klâsik Türk şiirinde âşığın çektiği aşk derdinin oranı yoktur, âşiklar bu acıların kendilerini gerçek aşka ulaştıracağı düşünürler.

3.2.2. Hoca Dehhani'nin Şiirinin İkinci Beyti:

Yanaram mumlayın başdan ayağa

Nedir bu yanmagun payanı yok mu

Y	n	r	m	m	m	l	y	n	b	ş	d	n	y	ğ	
25	25	25	25	20	20	20	20	20	15	3.8	15	25	50	50	
100				100					58.8				100		358.8/4=89.7
N	d	r	b	y	n	m	g	n	p	y	n	y	k	m	
33.3	20	33.3	60	20	20	20	12	20	3.3	33.3	33.3	33.3	3.3	33.3	
86.6			60					92			69.9		69.9		378.6/5=75.72
Beytin Ortalama Puanı: 165.42/2=82.71															

“Yanaram”, “mumlayın”, “ayağa” kelimeleri bütün seslerinin akıcı olması dolayısıyla 100’er puan almışlardır. Klâsik Türk şiirinde tasavvufî aşkla yanmak âşğın arzuladığı bir durumdur. Bu yönden bakıldığında kelimelerin aldıkları puan değerleri ile anlam örtüşmektedir. Mum gibi baştan ayağa yanan âşğın, “bu yanmanın bir sonu yok mu?” sorusunun kelimelerinin aldığı puanlar da dikkat çekicidir. Şöyle ki; ikinci mısra da “yanmayın” kelimesi 92 puan, “payan” kelimesi 69.9 puan almışlardır.

3.2.3. Hoca Dehhanî'nin Şiirinin Üçüncü Beyti:

Güler düşmen benüm ağladığıma
Aceb şol kafirin imanı yok mu

G	l	r	d	ş	m	n	b	n	m	ğ	l	d	ğ	m	
20	33.3	33.3	15	3.8	25	25	20	33.3	33.3	20	20	12	20	20	
86.6				68.8				86.6					92		334/4=83.5
C	b	ş	l	k	f	r	n	m	n	y	k	m			
30	30	7.5	50	2.5	3.8	25	25	50	50	33.3	3.3	33.3			
60		57.5		56.3				100			69.9				343.8/5=68.76
Beytin Ortalama Puanı: 152.26/2=76.13															

“Ağladığıma” kelimesi 92 puan almıştır, acılı aşğa ağlamak iyi gelecektir, rahatlayacaktır. Bu sebeple şiir içerisindeki anlamı gereği ağlama kelimesinin fonetik bakımdan aldığı puan anlamlıdır. “Düşmen” kelimesi 68.8 puan, “kafirin” kelimesi 56.3 puan almışlardır. Kelimelerin olumsuz anlamları paralelinde aldıkları puanların da düştüğü görülmektedir. Bunun karşılığında “iman” kelimesi anlamına paralel bir şekilde 100 puan almıştır.

3.2.4. Hoca Dehhanî'nin Şiirinin Dördüncü Beyti:

Delübdür ciğerimi gamzen oku
Ara yürekde gör peykanı yok mu

D	l	b	d	r	c	ğ	r	m	g	m	z	n	k	
12	20	12	12	20	15	25	25	25	15	25	17.5	25	10	
76						90					82.5		10	258.5/4=64.62
R	y	r	k	d	g	r	p	y	k	n	y	k	m	
100	25	25	2.5	15	30	50	2.5	25	2.5	25	33.3	3.3	33.3	
100			67.5			80			55				69.9	372.5/5=74.5
Beytin Ortalama Puanı: 139.12/2=69.55														

Canlılar için en önemli organlardan biri olan “ciğerim” kelimesinin aldığı puan değeri, bu öneme paralel şekilde yüksektir. “Ok” kelimesi sivri, yaralayıcı bir savaş aleti olduğundan puan değeri çok düşüktür. “Peykan” okun ucundaki sivri demir olduğundan, bu kelimenin aldığı puan değeri de düşüktür. Klâsik Türk şiirinde gamze, sevgilinin yan bakışıdır. Bu sebeple aşğın ciğerini delen gamze oku deyişindeki “gamzen” kelimesi 82.5 puan almıştır. Sevgilinin bu gamze, yan bakış oku aşğı yaralamasına rağmen, aşık için sevgiliden gelen her şey çok kıymetlidir, bu sebeple “gamzen” kelimesinin aldığı puan değeri anlama paraleldir.

3.2.5. Hoca Dehhani'nin Şiirinin Beşinci Beyti:

Su gibi kanımı toprağa kardın
Ne sanırsın garibin kanı yok mu

S	g	b	k	n	m	t	p	r	ğ	k	r	d	n	
15	30	30	3.3	33.3	33.3	2.5	2.5	25	25	2.5	25	15	25	
15	60		69.9					55		67.5				
267.5/5=53.5														
N	s	n	r	s	n	g	r	b	n	k	n	y	k	m
100	3	20	20	3	20	15	25	15	25	5	50	33.3	3.3	33.3
100		66				80				55		69.9		
371/5=74.2														
Beytin Ortalama Puanı: 127.7/2=63.85														

Beyitte en fazla puanı “garibin” kelimesi almıştır. Klâsik Türk şiirinde aşık, gariptir. Aşık, sevgilinin aşkıyla yanıp tutuşmaktadır, sevgili ona yüz vermez. Bu sebeple acı çekmektedir. “Su” kelimesi 15 puan almıştır. Su insan hayatında olumlu da olumsuz da olabilir. Su insan hayatının vazgeçilmezi olduğu gibi, sel felaketinde de olumsuz olduğundan içinde bulunduğu cümleye göre anlam kazanacağından, bağlama bakmak gerekir. “Kanımı” kelimesi 69.9, “toprağa” kelimesi 55 puan, “kardın” kelimesi 67.5 puan almışlardır. Klâsik Türk şiirinde sevgili zalimdir. Bu zalim sevgili, aşkın kanını, su gibi toprağa karmaktadır. Fakat bu durumdan aşık memnundur, bu durum sevgilinin aşıkla ilgilendiğini göstermektedir. Aşkın en çok korktuğu şey sevgilinin ilgisizliğidir. Bu anlam çerçevesinde düşünüldüğünde yine kelimelerin puan değerleri ile anlamın birbirine paralel olduğu görülmektedir.

3.2.6. Hoca Dehhani'nin Şiirinin Altıncı Beyti:

Cemal-i hüsnüne mağrur olursun
Kemal-i hüsnünün noksanı yok mu

C	m	l	h	s	n	n	m	ğ	r	r	l	r	s	n
20	33.3	33.3	3.8	3.8	25	25	25	25	25	25	25	25	3.8	25
	86.6		57.6					100		78.8				
323/4=80.75														
K	m	l	h	s	n	n	n	n	k	s	n	y	k	m
3.3	33.3	33.3	3	3	20	20	20	25	2.5	3.8	25	33.3	3.3	33.3
	69.9		66					56.3			69.9			
262.3/4= 65.57														
Beytin Ortalama Puanı: 146.32/2=73.16														

“Mağrur” kelimesi olumlu anlamı gereği 100 puan, “noksan” kelimesi de olumsuz anlamı gereği 56.3 puan almıştır. Yine olumlu anlamları bağlamında “olursun” kelimesi 78.8 puan, “cemal” kelimesi 86.6 puan, “kemal” kelimesi 69.9 puan almışlardır.

3.2.7. Hoca Dehhani'nin Şiirinin Yedinci Beyti:

Beğüm Dehhani'ye ölmezden öndin
Tapuna irmegün imkanı yok mu

B	ğ	m	D	h	h	n	y	l	m	z	d	n	n	d	n
20	20	33.3	12	3	3	20	20	20	20	14	12	20	33.3	20	33.3
	73.3		58							86			86.6		
303.9/4=75.97															
T	p	n	r	m	g	n	m	k	n	y	k	m			
3.3	3.3	33.3	25	25	15	25	33.3	3.3	33.3	33.3	3.3	33.3			
	39.9		90				69.9			70					
269.9/4=67.47															
Beytin Ortalama Puanı: 143.44/2=71.72															
Genel Ortalama Puan: 511.5/7=73.07															

“Beğüm Dehhani’nin ölmeden önce karşısına çıktın” anlamındaki birinci mısraın puanları, mısraın anlamı ile uyumludur. “Makamına ermenin imkanı yok mu” anlamındaki ikinci mısraın puanlarına bakıldığında yine, “imkan” 69.9 puan almıştır. “Ermegin” kelimesinin 90 puanla ermek, erişmek olumlu anlamı taşıdığı görülmüştür.

Hoca Dehhani’nin, şiirinin genel ortalama puanı 73,07’dir. Şiirin genel ortalamasınının 100’e doğru yaklaşması, fonetik-semantik incelemelerde, olumlu duyguların ve lirizmin göstergesidir (Coşkun, 2008: 267). Öğrenciler fonetik-semantik ilişkisini klâsik bir şiir örneği üzerinde gördüklerinde öğrenmeleri, ilgili ve kalıcı olmaktadır. Klâsik yöntemle ilgileri çabuk dağılan öğrencilerin, bu yöntemle ilgi, istek ve heyecanları uyanık kalmaktadır. Ders dışında öğrencilerin sevdikleri şiirleri, bu yöntemle inceleyip sınıfa geldikleri, ilgi, istek ve heyecanla sonuçları arkadaşları ile paylaştıkları, tartıştıkları, yorumladıkları gözlemlenmiştir.

3.2.8. Hoca Dehhani’nin Şiirinin Ünsüz Dağılımı

Hoca Dehhani’nin Şiiri	Akıcı ünsüz ortalaması	V akıcı ünsüzü	Tonlu sızıcı ünsüz ortalaması	Tonlu patlayıcı ünsüz ortalaması	Tonsuz sızıcı ünsüz ortalaması	Tonsuz patlayıcı ünsüz ortalaması	Dörtlüklerin ortalama puanı
1.beyit	% 55.17	% 0	% 0	% 31.03	% 3.44	% 10.34	74.38
2.beyit	% 73.33	% 0	% 0	% 16.66	% 3.33	% 6.66	82.71
3.beyit	% 60.71	% 0	% 0	% 21.42	% 10.71	% 7.14	76.13
4.beyit	% 53.57	% 0	% 3.57	% 25	% 0	% 17.85	69.55
5.beyit	% 51.72	% 0	% 0	% 17.24	% 10.34	% 20.68	63.85
6.beyit	% 68.96	% 0	% 0	% 3.44	% 17.24	% 10.34	73.16
7.beyit	% 55.17	% 0	% 3.44	% 20.68	% 6.89	% 13.79	71.72

Tablo incelendiğinde ünsüzlerin çeşitlerine göre dağılımının paralel olduğu göze çarpmaktadır. Akıcı seslerin oranı, birinci beyitte % 55.17, ikinci beyitte % 73.33, üçüncü beyitte % 60.71, dördüncü beyitte % 53.57, beşinci beyitte % 51.72, altıncı beyitte % 68.96, yedinci beyitte % 55.17’dir. Ünsüz oranlarında akıcıların fazla olması, şiir örneklerinin lirik özellikli olduğunun göstergesidir (Coşkun, 2008: 267). Akıcı oranının en fazla olduğu ikinci beytin, genel ortalamasınının da diğer beyitlerden yüksek olduğu görülmektedir. Şiirdeki bu oranlar bize, akıcı seslerle oluşan lirizmi göstermektedir.

Tonlu sızıcı oranı, bütün beyitlerde düşüktür. Akıcı seslerden sonra en fazla ortalamaya sahip ünsüz çeşidi tonlu patlayıcıdır. Birinci beyitteki tonlu patlayıcı oranı % 31.03, ikinci beyitte % 16.66, üçüncü beyitte % 21.42, dördüncü beyitte % 25, beşinci beyitte % 17.24, altıncı beyitte % 3.44, yedinci beyitte % 20.68’dir. Patlayıcı seslerin tonlu patlayıcı özellikte olması, şiirin olumlu duygularını yansıtmakta, şiirin lirizmini artırmaktadır.

Tonsuz sesler, aperiyyodik seslerdir, bu sebeple tonsuz oranının düşük olması şiirin lirizmi açısından sağlıklıdır. Tonsuz patlayıcı seslerin oranı ise, birinci beyitte % 10.34, ikinci beyitte % 6.66, üçüncü beyitte % 7.14, dördüncü beyitte % 17.85, beşinci beyitte % 20.68, altıncı beyitte % 10.34, yedinci beyitte % 13.79’dur. Tonsuz oranının akıcı ve tonlu seslere göre daha düşük olması, şâirin coşkulu duygular içerisinde, tonlu sesleri fazla kullandığını, bunun da şiirin lirizmine katkı sağladığı sonucunu çıkarabiliriz.

İncelenen diğer klâsik şiirlerin genel ortalama puanları şöyledir: Karacaoğlan’ın “Ala Gözlerini Sevdığım Dilber” şiirininin 71.43 ve Aşık Ömer’in “Ela Gözlerine Kurban Olduğum” şiirininin 72.30 (Açık Önkaş, 2010: 4957), Erzurumlu Emrah “Dedim dilber” şiirininin 68.44 (Açık Önkaş, 2011: 137) genel ortalama puana sahip olduğu, görülmüştür. Hacı Bayram-ı Veli’nin İlahisininin genel ortalama puanı 69.94, Yunus Emre’nin “Gel Gör Beni Aşk Neyledi” İlahisininin genel ortalama puanı 74.60’dır. Ayrıca kelime puanlama tablosuna göre puanlanan diğer, Yunus Emre’nin “Bana Seni Gerek Seni” İlahisi 68.72 puan, “Haber Eylen Aşıklara” şiiri 74.32 puan, “Aşk Ver Bana” şiiri 74.07 puan, Aşık Veysel’in “Sen Bir Çiçek Olsan” şiiri 72.09 puan, Pir Sultan Abdal “Hak Bizi Yoktan Var Etti” şiiri 68.22 puan, Karacaoğlan’ın “Var Git Ölüm” şiiri 69.95 puan almışlardır (Türkmen, 2010: Ekler).

Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun "Karadut" Şiiri 69.84 puan, Enis Behiç Koryürek'in "Sevgi" Şiiri 69.77 puan, Atilla İlhan "nc Őahsın Şiiri" 71.47 puan, Ahmet Kutsi Tecer'in "Nerdesin" Şiiri 73.14 puan, zdemir Asaf'ın "lm" Şiiri, 81.56 puan, Orhan Veli Kanık'ın "Anlatamıyorum" Şiiri 74.16 puan, Faruk Nafiz amlıbel'in "Yanarım" Şiiri 68.55 puan, Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Bir de BakmıŐım ki lmŐm" Şiiri 70,26 puan, Yahya Kemal Beyatlı'nın "zleyen" Şiiri 73.2 puan, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Bekleyeceğim" Şiiri 68,28 puan almıştır (Türkmen, 2010: Ekler).

4. TARTIŐMA VE SONUÇ

"Dil ğretimi, kültür öğretimidir." ilkesini, modern dil ve eğitim anlayışı tartıŐmasız kabul etmektedir (ifti, 1998: 61). Öğrencilerin kültürü tanınması için Türk ve dünya klâsikleri ile karŐılaŐtırılmaları gereklidir. Bunu yaparken gelenekte kullanılan açıklama ve yorumlama çalıŐmalarından ziyade, öğrencilerin dikkatini çekecek ğretim yöntemlerinden yararlanılması faydalı olacaktır. Genç (2010: 402), klâsik Türk Şiirleri yeni yaklaŐımlarla dil, konu, biçim itibariyle tekrar yorumlanmalıdır, der. Klâsik Şiirlerin Őerh metodu ile açıklanmasının yanında Tanpınar'ın yaptığı gibi ađdaŐ yorumlarla okuyucuya anlatılması, geleneğin canlı ve dinamik yanlarının günümüze ve yarına taŐınmasını sağlayacaktır (Kurnaz, 1997: 288), cümlesinden hareketle, klâsik Şiirlerin ses ve anlam yönü incelenmeli ve iŐlenmelidir.

Burada fonetik-semantik ilişkisi incelenen AŞık Veysel ve Hoca Dehhani'nin klâsik Şiir rneklerinin ve bulgular - yorum bölümünün sonunda sadece genel ortalaması verilen klâsik Şiirlerin mısralarındaki, akıcı nsz oranının fazla olması lirizmi artıran baŐlıca unsurdur. Şiirlerde periyodik seslerin yani akıcı ünsüzlerin ve tonlu patlayıcı ünsüzlerin, aperiyyodik, yani tonsuz sızıcı ve tonsuz patlayıcı ünsüzlere oranla daha fazla olması Şiirlerin lirizmi ile doğrudan ilintilidir.

Şiirlerde akıcı ve tonlu seslerin, tonsuz seslerden fazla olması, olumlu duygu ile melodik ses arasındaki bağlantıyı göstermesi açısından önemlidir. İncelenen Şiirlerde akıcı ve tonlu seslerin oranının fazla olduğu, tonsuz seslerin oranının az olduğu görülmüştür.

İncelenen Şiirlerde kelimelerinin yansıtıkları anlamla, bu kelimeleri oluşturan ses değerlerinin rtstğ görülmüştür. Olumlu duygular çerçevesinde, yaŐadığı aşıkla coŐup taŐan aşık tipinin duygularını yansıtan AŞık Veysel'in Mektup Şiiri 71.93, Hoca Dehhani'nin gazeli 73.07 ortalama puan almışlardır. Şiirlerin genel ortalamasına da yansıyan bu coşkun hl, Şiirde kelimelerin olumlu lirik duygularla ses-anlam ilişkisinin sağlıklı olmasını sađlamıŐtır.

Fonetik semantik ilişkisi zayıf Şiir rneklerinin ders kitaplarına konulması, öğrencilerin lirik zellikli Şiirlerle karŐılaŐtırılmadıđı anlamına gelir. Bu da yine öğrencilerin duygu ve estetik bakımından gelişmesine engel bir durum teŐkil eder.

Şiirlerin ğrencilerin dil gelişimi üzerindeki katkısı üzerinde düşünülmelidir. Bu çerçevede öğrencilerin daha fazla Őiirle karŐı karŐıya getirilerek geliŐimleri sağlanabilir. Şiirlerde sözcüklerin değişik Şekillerde bir araya getirilmesi, düşüncelerin kalıplara sıkışıp kalmadan ifadesini sağlar, nesirle bunu yapmak zordur. Klâsik Şiirlerin ğrencilerin yaşantılarına getireceği katkılar, onların dil gelişimi, duygu ve düşünce gelişimi üzerinde oldukça fazla olacaktır. Bulgular ve yorumda incelenen Şiirler ve bu bölümün sonunda genel ortalama puanı verilen, incelenen diğer Şiirlerin, lirik özellikli olmaları sebebiyle öğrencilerin daha fazla ilgisini çekeceği, estetik ve duygu eğitimi verme yönünde güçlü olacakları tespit edilmiştir.

Öğrenciler sınıfta yalnızca ğretmeni dinleyerek öğrenemezler. Etkin ğrenme sürecinde öğrenciler konuŐmalı, yazmalı, önceki yaŐantıları ile iliŐki kurmalı ve öğrendiklerini günlük yaŐamında kullanabilmelidirler (Koç, 2000: 220). Öğrencilerin klâsik yöntemle yapılan Şiir incelemelerinde, Şiirlerin anlam dünyasına yeterince giremedikleri, kelimelerin anlamına hakim olamadıkları, incelemelerden tat alamadıkları görülmüştür. Fonetik-semantik ilişkili yöntemle Şiir inceleme çalıŐmalarında öğrenciler, öğrenme sürecine aktif olarak katılmakta, sadece dinleyen değil, sözcüklerin puan değerlerini hesaplayan, puan değerleri ile anlam arasındaki ilişkiyi tartıŐan, irdeleyen, sorgulayan, kavramlaŐtıran durumundadırlar.

5. ÖNERİLER

Çalışmada incelemek için seçilen şiirler, klâsik şiir özelliği taşımaktadır. Edebiyat tarihinde tanınmış bir isim olan Aşık Veysel ve Hoca Dehhani'nin şiirleri, hemen her çağa ve her yaştaki insana hitap edebilmesi yönü ile klâsiktir ve bu özellikteki şiirlerden öğrenciler faydalandırılmalıdır.

Ders kitaplarına konulacak şiir metinlerinin lirik özellikli ve edebî nitelikli olması oldukça mühim bir konudur. Edebî niteliği olan Türk edebiyatında yer edinmiş şairlerin klâsikleşmiş şiirlerinin, öğrencilerin gelişimine olumlu etki edeceği noktasından hareketle bu konuya dikkat edilmesi gereklidir. Türk edebiyatındaki klâsikler bu yönde incelenip değerlendirilmelidir.

Türk halk şiiri ve klâsik Türk şiiri örneklerinin öğrencilerin yaş ve ilgi düzeyine uygun olanlarının ana metin ve serbest metin olarak Türkçe kitaplarına konulması oldukça önemli bir konudur. Bu çalışmada sayısal değerleri verilen bu klasik şiirlerin, aldıkları genel ortalama puanların oldukça yüksek olması dikkat çekicidir. Dolayısıyla bu yüksek puana sahip lirik özellikli şiirlerin, öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal yönünden gelişmesi bakımından, Türkçe derslerinde işlenmesi faydalı olacaktır. Klâsikler öğrencilerin estetik ve kültür değerlerini tanıması bakımından kıymetli ürünler olduklarından, ders kitaplarına alınmalıdırlar.

Türkçe eğitiminin amacı, ana dilini doğru ve kurallarına uygun kullanabilen, sağlıklı ve etkili iletişim kurabilen öğrenciler yetiştirmektir. Öğrencilerin zihin ve dil gelişimi için söz varlığını geliştirecek, onlara belli değerler ve davranışlar kazandıracak edebî metinler, fonetik-semantik ilişkisini sağlıklı olarak algılayacak klâsik şiir örnekleri, Türkçe ders kitaplarında yer almalıdır.

İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin fonetik-semantik ilişkisini sağlıklı kavrayabilmeleri için Türkçe ders kitaplarının bu yönde hazırlanması gereklidir. Türkçe ders kitaplarında yer alması gereken klâsik şiiri örnekleri, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyalarının, estetik ve kültür değerlerinin gelişmesini ve zenginleşmesini sağlayacaktır. Öğretmenlerin, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştirecek kavramlar dünyasını yaratabilmeleri ancak fonetik-semantik ilişkili çalışmalarla tespit edilecek sağlıklı örneklerin, Türkçe ders kitaplarına alınmasıyla mümkün olacaktır.

Sözcüklerin değişik şekillerde bir araya gelip, düşüncelerin kalıplara sıkışıp kalmadan ifade edildiği şiirlerin, özellikle klasik şiirlerin öğrencilere sunulmasının, onların yaşantılarına getireceği katkılar araştırılmalıdır. Bulgular ve yorum bölümünde incelenen Aşık Veysel'in "Mektup" şiiri ve Hoca Dehhani'nin gazeli, yine aynı bölümün sonunda genel ortalama puanları verilen diğer incelenen klâsik şiirlerin, lirik özellikli olmaları sebebiyle öğrencileri, estetik ve kültür yönünden geliştireceği düşünülmektedir.

6. KAYNAKLAR

- Açıık, Nilgün. (2002). Türkçe Öğretiminde Aruzlu Şiirler, *Bilge*, S.32, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Açıık Önkaş, Nilgün. (2010). Türkçe Eğitiminde Fonetik-Semantik İlişkili Şiiri Öğretimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 34.
- Açıık Önkaş, Nilgün, Çulha, Burçin, Şiveroğlu, Emel. (2011). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Fonetik-Semantik İlişkisine Eleştirel Bir Yaklaşım*, 2. Uluslar arası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu, Dil ve Üslup İncelemeleri, C.2, Isparta.
- Alacalı, Osman. (2012). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-5*, Ada Yayıncılık, Ankara.
- Altıntaş, Güldane ve Bursalhoğlu, Yeliz. (2006). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-6*, Özgün Yayıncılık, Ankara.
- Byıklı, Hatice ve Öztaş, Yaşar. (2012). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-6*, Doku Yayıncılık, Ankara.
- Ceyhan, Yaşar ve Ceyhan, Sevim. (2010). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-8*, Pasifik Yayıncılık, Ankara.
- Coşkun, Mustafa. (2008). *Türkçenin Ses Bilgisi*, IQ Yayıncılık, İstanbul.
- Elçin Şükrü, *Folklor ve Halk Edebiyatının Milli Birliğin Oluşmasındaki Rolü*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1986.
- Çer, Erkan. (2010). Şiirde Fonetik-Semantik İlişkisinin İncelenmesi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, Musa. (2003). Dil ve Edebiyat Öğretiminde Zaman Haritası, *TÜBAR-XIII*, Niğde.

- Çiftçi, Musa. (1998). Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler. Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1.
- Erkul, Rasih. (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erol, Abdullah, Abdulkadir. Altan, Arhan. Altan, Başar. Sema, Bahadır. Gülbahar ve diğerleri (2007). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-6*, MEB Yayınları, Ankara.
- Flakowski, Jankovic Martina. (1993). Klangstrukturen und inhaltliche Aussage in lyrischer Dichtung-Untersuchungen zur Phonostilistik-Theoretische Grundlagen und praktische Analyse, Frankfurt am Main.
- Genç, İlhan. (2010). *Yeni Yaklaşımlar Işığında Türkçe Öğretiminde Divan Şiirinin Etkisi*, III. Uluslar arası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, İzmir.
- Kaplan, Şükran ve Yıldırım Şen. Gülay. (2012). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-7*, Gizem Yayıncılık, Ankara.
- Kapulu, Ahmet, Dedeoğlu. Süheyla, Kaplan. Şükran, Karaca. Aliyar. (2007). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-6*, Koza Yayınları, Ankara.
- Kurnaz, Cemal. (1997). *Divan Edebiyatı Yazıları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kurt, Mustafa, Altay. Jülide, Kara. Mehmet. (2008). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-8*, Batu Yayıncılık, İstanbul.
- Owens. G. Meredith. (1971). *Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şu'arâ*, London.
- Özbay, Murat. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi, *Türk Dili*, S.602, Türk Dil Kuruma Yayınları, Ankara.
- Pala, İskender. (1992). *Divan Edebiyatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Şahin, Derya. (2011). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-8*, Tav Yayıncılık, İstanbul.
- Türkmen, Yeşim. (2010). Lirik Şiirlerdeki Sözcük ve Söz Gruplarının Anlamlarıyla Sesleri Arasındaki İlişkinin ve Kavramlaştırmanın Türkçe Eğitimindeki Yeri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla.
- Yangın, Banu, Çelepoğlu. Ayşegül, Türkyılmaz. Fatma. (2007). *İlköğretim Türkçe Ders Kitabı-7*, Pasifik Yayınları, Ankara.
- Yılar, Ömer. (1997). *Halk Bilimi ve Eğitim*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.

7. EXTENDED ABSTRACT

Classical poetry is a type of literature coming into being after the Islam religion was embraced by Turks. It was developed under the influence of Arabic and Persian literature. With this influence, poems started to be written in prosody. At first, the poets who grew in Anatolian geography could not adapt to prosody Turkish. Then, perfect samples were produced with the adaptation of prosody by the Classical poetry.

It is of great importance to expose students to these products which have been an integral part of life for centuries to enhance their literary life. The imagination power, extensive vocabulary repertoire, aesthetic and lyrical features of Turkish classical poetry should be included in Turkish language textbooks and students may get great benefits from them. Pala (1992:7) stated that “learning starts with loving”; hence, these lyrical poems are expected to enhance perception level of students and instill artistic pleasure in them.

In Classical poetry, rhythm is realized not only through meter and rhyme, but also harmony of sound clusters. It has been recognized that lyrical features facilitate the learning of students (Yılar, 2005: 63-64; Elçin, 1986). Hence, many studies dealing with semantics-phonetics relationships have been carried out (Flakowski, 1993; Coşkun, 2008; Açık Önkaş, 2009; Türkmen, 2010), and it is believed that carrying out similar studies on the samples of Classical poetry will yield very useful information. When the textbooks used in elementary education are examined, it is seen that there is no example of Classical poetry (Erol, Altan, Arhan, Başar ve Gülbahar et al., 2007; Altıntaş and Bursalıoğlu, 2006; Kapulu, Dedeoğlu, Kaplan and Karaca 2007; Kurt, Altay and Kara, 2008; Yangın, Çelepoğlu and Türkyılmaz, 2007).

It has been observed that there is cohesion between the meaning given by the words of a poem and the points obtained by the phonemes. Within the context of positive feelings, the words conceptualized in such a way as to gain positive meaning in the emotional world of the poem got higher scores when compared to those negatively conceptualized. When we look at the lines expressing the state of a lover suffering from the illness of love, we see that the lover is in a state of exhilaration. This state of exhilaration creates healthy semantics-phonetics relationships with positive lyric emotions.

The main factor enhancing the lyrical features of classical poems analyzed is the high ratio of flowing consonants. Relatively higher ratio of periodic sounds; that is, flowing consonants and explosive toned consonants

and low ratio of aperiodic sounds, that is, fricative and explosive consonants without tone are directly connected with the lyricism of the poems.

In poems, higher ratio of flowing and toned sounds than sounds without tones is of importance to show the relationship between the positive feelings and melodic sounds. In the samples of poetry analyzed, it was found that the ratio of flowing and toned sounds is higher than that of the sounds without tones. This shows that classical poems are dominated by lyric features.

For healthy instruction of reading and comprehension and emotional training in Turkish language teaching, the use of samples of poetry whose lyrical features were analyzed and displayed in relation to semantics-phonetics relationships is of great importance. In this respect, the use of the samples of Classical poetry rich in lyrical features in Turkish language teaching is important.

The purpose of Turkish language teaching is to train students who can use their mother tongue effectively and properly to have healthy communication. Samples of literature that have potential to improve vocabulary repertoire of students, instill some certain values and behaviors in them and teach phonetics-semantics relationship properly should be included in the textbooks of Turkish language teaching. Therefore, there is a need to include Classical poems whose lyrical features were analyzed and displayed by experts.

For teaching phonetics-semantics relationships by elementary school teachers, samples of Classical poetry should be included in Turkish language textbooks; in this way, it is believed that the vocabulary repertoire of students will be greatly extended and their world of imagination will be improved. Only through the inclusion of samples to be determined by means of phonetics-semantics relationship analysis in Turkish language textbooks, teachers can expose their students to the experiences which help them to enrich their emotional and intellectual lives.

Turkish language textbooks including samples of poetry and prose with healthy phonetics-semantics relationships will improve active and passive vocabulary repertoire of students and their linguistic skills. Presence of the samples of Classical poetry in Turkish language teaching textbooks is certainly important for subject area teaching. Students should be exposed to the samples of Classical poetry that have strong phonetics-semantics relationships to get to know their culture better and gain the pleasure of reading.

Kaynakça Bilgisi:

Açık-Önkaş, N. (2013). Klâsik şiir örneklerinin Türkçe eğitiminde kullanılması üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 1-14.

Citation Information:

Açık-Önkaş, N. (2013). A study on the use of classical poetry in teaching Turkish. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(1), 1-14.